

3

Recenzija romana *To noč sem jo videl* Draga Jančarja: "Samo živeti"

Avtor: Iva Kosmos

"Dobro napisan roman, brez ponavljanj, nedoslednosti ali enostranskosti."

Deveti roman Draga Jančarja ima značilnosti njegovega celotnega opusa – izhaja iz stvarne zgodovinske zgodbe, obravnava posameznika v »velikih« zgodovinskih trenutkih in prevprašuje njegovo osebno (etično) pozicijo znotraj velikih kolektivov in ideologij. Tokrat je to pripoved o bogatih meščanih Zarnikovih, lepi, svobodomiselni in ekstravagantni Veroniki ter njenemu možu Leu, ki so ju zaradi domnevne kolaboracije z nacisti ubili partizani. Zgodbo, katere glavni motiv je Veronika, pripoveduje pet oseb: njen nekdanji ljubimec četnik Stevo, postarana mati, nacistični zdravnik, ki sta ga Zornikova gostila v svoji graščini, gospodinja Joži ter nekdanji služabnik in partizan Jeranek.

Zavest o neizogibnosti tragičnega konca se utrjuje z vsako izpovedjo, roman pa zaradi tega preveva občutek fatalnosti, znan tudi iz drugih Jančarjevih romanov, čeprav v tem delu ne gre za neko transcendentno usodo, saj je krvavi konec posledica natanko določenih tuzemskih dejanj. Jeranek je namreč tisti, ki zaradi lastnih kompleksov, občutka manjvrednosti in nepotešenega poželenja po lepi gospe izkoristi trenutek, ko se znajde na poziciji moči, in Zornikove ovadi. Tukaj je zanimiva še ena dimenzija, in sicer ta, da Veronika Zornik ni ovadena samo zaradi tega, ker se je družila z nacisti, ampak zato, ker ni bila »poštena ženska«. Jezdila je konje, vozila avte, motorje in letala, sprehajala aligatorja po cesti, izpostavljala svoje telo v hlačah in srajci z zavihanimi rokavi in se »ni smehljala kot gospa, ki govori o delu, /.../ pač kot ženska, ki se smehlja moškemu«. To ni »ljubljska promenada«, ji je hotel njeno neprimerno obnašanje pojasniti Stevo v zakotni srbski vasici Vranje, a se je njegova razlaga sprevrgla – prav Slovenija je prostor, kjer se je mačistična grožnja uresničila.

To noč sem jo videl je dobro napisan roman, brez ponavljanj, nedoslednosti ali enostranskosti. Karakterizaciji likov ni kaj pripomniti (ni naključje, da si izpovedi oseb sledijo po izginotju zakoncev, le judež Jeranek pa se s tem sooči pred koncem svojega življenja), spretno se prepletajo tudi različne pripovedne linije: kar ena zakriva, odkriva druga in obratno. Jančarjevo pisanje nikoli ne zdrsne v politiziranje, v *To noč sem jo videl* nihče ni nedolžen in nihče demoniziran ne četnik, ne partizan, ne nacist. Nedolžni so le tisti, ki so hoteli, tako kot Veronika in Leo, »samo živeti«, uspešno voditi svoje posle, uživati v ježi, naravi, glasbi, druženju. Zato so prijateljevali z nacisti in obenem partizanom pošiljali hrano v gozdove.

Pa so bili res »nedolžni«? Nekatere situacije, recimo takšne, ko državo okupira tuja vojaška sila, enostavno terjajo politično in etično opredelitev, saj politična apatija ali nevmešavanje hitro postaneta tiho soglasje z vladajočimi. Iz te perspektive je veliko bolj izzivalen roman Sonnenschein Daše Drndić, ki ga je ista založba izdala lani, obravnava pa drugo svetovno vojno in slovensko-italijansko-judovsko goriško družino, ki je hotela, tako kot številne »navadne« družine, »samo živeti«, s tem pa je tudi dovolila nastanek politike, ki je ironično privedla tudi do njene lastne tragedije.

VIR:

<http://knjiga.dnevnik.si/sl/Refleksija/Recenzija/332/Recenzija+romana+To+no%C4%8D+sem+jo+vide+I+Draga+Jan%C4%8Darja%3A+%22Samo+%C5%BEiveti%22>